

סימן כ"ד

אשת איש שילדה ולד מן הגוי אם הולד הוא ממזר.

שאלה: כשעסקתי בפעולת הצלת ילדי ישראל שנממעו בין הגויים, פעולה שהיתה כרוכה בקושיים רבים לאין ספור שאין לתארם, בא לפני מקרה אופייני מאוד שהוא אחד מרבים שקרו בעטיו של המצב האיום בו ניתנו אחינו ואחיותינו בעטיה של המלחמה ובעטין של גזרת השמד והכליון שנזר עלינו הצורך הנאצי ימ"ש.

כאמור היתה פעולת הצלה זאת כרוכה בקושיים רבים שנערמו על דרכם של אלה שעסקו בהצלת הילדים היהודיים שנמצאו אצל הגויים, כי מלבד סכנת הדרכים ששררה בזמן ההוא מיד לאחר השחרור מידי הנרמנים, דבר שהיה בטבעו מכשול עצום לפעולה זו שדרשה זריזות ומהירות, כי לא פעם קרה שנודע לגויים מחזיקי הילדים שנודע ליהודים שנמצא בידיהם ילד או ילדה, ועד שסיפק היה ליהודים שטיפלו בענין זה לבוא למקום ההוא בגלל סכנת הדרכים והנה הגויים שחשבו את הדבר לאחת ממצות דתם, להעביר נפש יהודית ממחנה היהודי אליהם, — הצליחו בינתיים להחביא את הילד או הילדה במקום סתר ולהכחיש את דבר המצאם אצלם, מלבד זאת. השתמשו הגויים בכל מיני אמתלאות והשתמשויות בכדי להתחמק מחובת החזרת הילדים היהודיים.

ביחוד הצטיינו בזה הכמרים, הנזירים והנזירות חובשי המנזרים שבידיהם נמצאו הרבה ילדים, הם דיברו עם היהודים אחת כפה ואחת בלב, כפיהם דיברו שוא כאילו הם מודים כביכול על חובת החזרת הילדים וכימינם ימין שקר הושיטו עזרה לגויים מחביאי הילדים ועשו את הכל בכדי למנוע החזרתם למסורת אבותיהם.

לכן ראיתי את הדבר כמקרה נדיר ביותר כשבאה לפני אשה נכרית והביעה את נכונותה להחזיר את הילד היהודי שהופקד בידה בידי אמו לקרובו היהודי, אלא שהיהודי הזה שהוא קרובו של הילד מסרב לקבלו ולקחתו ממנה. כמובן שביקשתי את הנכרית שתספר לי את כל פרטי הענין הזה, והיא סיפרה לי, שאם הילד מתה זמן קצר לפני השחרור, אולם לפני כן נתעברה מנכרי אחד שהחביא אותה מידי הגרמנים וילדה את הילד הזה, אולם לפני מותה כשהרגישה שקצה קרוב לבוא, היא קראה אליה את הנכרית הזאת וביקשה אותה כשדמעתה על לחיה שתבטיח לה שמיד לאחר השחרור תחזיר את הילד ליהודי אחד מקרובי בעלה, ואם תבטיח לה זאת תוכל למות במנוחה בהיותה סמוכה ובטוחה שנשאר נצר ושוורש למשפחתה שנכרתה בידי הרוצחים הגרמניים ולא נשאר ממנה אחד.

הנכרית הזאת שהיתה רעותה הבטיחה לה חגיגת שתקים את צואתה האחרונה, ומיד לאחר זאת סגרה האם היהודית את עיניה לנצח כשינת עולמים. וכשנשברה זרוע עונו של הצר הצורר הגרמני ימ"ש, מיהרה הנכרית לקיים את דברי רעותה המתה, ואחרי רוב עמל היא הצליחה למצוא את היהודי הזה שלידי ציוותה אם הילד להחזיר את ילדה, אולם למרבה צערה ומבוכתה סירב היהודי הזה לקבל את ילדה באמרו שהילד הזה אינו יהודי הואיל והוא נולד מנכרי, ומכיון שהיהודי לא רצה לקבל את הילד לא נשארה הברירה בידה אלא לאמץ את הילד הזה אליה ולגדלו כנכרי, וכך עשתה.

אולם כעבור איזה זמן — הוסיפה הנכרית לספר — באה אליה אם הילד בחלום הלילה כשהיא ממררת בבכי וביקשה ממנה שתלך אל רב יהודי ותספר לו את כל פרשת הילד הזה ואת דבר הסירוב שקרובו מסרב לקחתו ולגדלו כיהודי, ולכן היא באה אלי לספר על הדבר הזה כדי שאמצא עצה ותחבולה שהילד יהיה יהודי, ובזה להמציא מנוחה נכונה בשמי מרום לנשמת רעותה המתה שאין לה שם מנוח עד שתקויים צואתה שציוותה לפני מותה.

לאחר שהודיתי לנכרית הזאת על שסיפרה לי את הדבר הזה, שלחתי לקרוא את האיש היהודי קרובו של הילד, כדי לשמוע מה בפיו ואם אמת הוא מה שהנכרית סיפרה שהוא מסרב לקבל את הילד, ומה זה ועל מה זה הוא מסרב ?

היהודי הזה נענה לי וכא לקריאתי, והוא סיפר לי, שאמת ונכון הוא מה שהנכרית סיפרה, ורק מחמת בושה וכוזיון הוא ביקש להשתיק את הדבר הזה ולא לספר לאף אחד בחשכו שזהו בזיון גדול ופגם למשפחתו, כי בעל האשה שהוא קרובו חי והוא נמצא במינסק ועוסק שם במקצועו כרופא, וכשהנכרית באה אליו בפעם הראשונה ורצתה למסור לו את הילד, הוא הודיע על כך מיד לבעל האשה, אולם הלז לא רצה אפילו לשמוע על הילד הזה מכיון שבן זנונים הוא, ולדעתו הצדק עם בעלה כי הילד הוא ממזר ואסור לבוא בקהל, הואיל והיה לאשה הזאת בעל כשהרתה לזנונים מהגוי, ולפי דיני ישראל הרי ממזר הוא, ולכן גם הוא לא רצה לקבלו, כי חשב מה בצע כי יקבלו, הלא בין כך ובין כך הוא ממזר ואסור לבוא בקהל, ולקבל אותו ולהודיע לכל שהוא ממזר הלא בושה הוא ופגם למשפחתו, לכן הוא חשב שמוטב שישאר אצל הנכרית ויתגדל אצלה כנכרי, ולכל הפחות לא ירבו ממזרים בישראל על ידו ולא יפגם שם משפחתו הטוב,

והאיש היהודי הזה התחיל לבקש ממני שלא אספר חס ושלום על הדבר הזה לאף אחד, כי משפחתו היא משפחה מיוחסת נודעה בישראל, ואם האשה האומללה הזאת עשתה מה שעשתה בגלל אונם נפשות כדי להציל את נפשה, אבל את הנעשה אין להשיב, ולמה עוד להוציא שם רע על משפחה נכבדה לאמור כי אחד מהם הוא ממזר.

הרגעתי את היהודי בהוספת דברי תוכחה שלא טוב עשה בהתאמצו להשתיק את הדבר, כי היה יכול לגרום על ידי זה לאכזר נפש אחת מישראל, כי הילד הזה לא רק שאין לו דין של ממזר אלא יש לו דין של ישראל, ומן השמים הוא שסייעו שהנכרית הזאת תתאמץ לקיים את דברי רעותה המתה שרצתה להחיות זרע למשפחתה שנמפתה על ידי הרוצחים הנאצים האכזרים, ולולי הנכרית הזאת היה

גורם על ידי שתיקתו שהילד הזה יטמע לגמרי בין הגויים מבלי שידע את צור מחצבתו ואת דת מורשת אבותיו, ואכן אם בכל זאת הוא אינו יכול לטפל בולד הזה, לכל הפחות שיסכים לקחת אותו מיד הנכרית ואני כבר אדאג לו שימסר לידי משפחה יהודית אדוקה שתגדלהו ותחנכהו להיות בן נאמן לעמו ולדתו.

היהודי הזה שמע בקולי ומידר את כל הענינים הפורמליים הקשורים עם החזרת הילד מיד הנכרית וקבלתו, בהתאם לדבריה האחרונים של אם הילד, ואני מצאתי משפחה כשרה והגונה שהסכימו לאמצו להם לבן. משפחה זאת היגרה אחר כך ללונדון, והבן הזה לומד שם בישיבה ומצטיין בלמודיו ובדרכי הנהגתו לשמחת לב „הוריו“ האוהבים אותו כנפשם ומכרכים לגומל חסדים טובים על שזיכה להם את המצוה הגדולה הזאת לקיים נפש אחת מישראל, שקרוביו דחו אותו בשתי ידיים בחשבם שהוא יגרום פגם למשפחתם, והיו עלולים לגרום על ידי זה שישאר לעולם בין הגויים ולא ידע אף פעם שהוא מזרע עם קודש במ בחר יה לעם נחלתו ומגולתו מכל העמים.

אולם הכירור ההלכתי בנידון הילד הזה אם הוא כשר או לא, שהעליתי להיתר הוא כדלהלן וזה החלי.

תשובה: במס' יבמות דף מ"ה ע"ב גרסינן: והלכתא כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש. וכתב שם רש"י ז"ל, בין באשת איש, כדאמרן שאין עושה ממזר אלא מי שיש לו קידושין על אחרים, עכ"ל. וגם ברמב"ם פרק ט"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה ג' פסק וז"ל: עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש בין באונס ובין ברצון ע"כ עיי"ש.

אולם הראב"ן חולק בזה על הרמב"ם והוא כתב ביבמות שם, דהא דאמרינן נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש, זהו דוקא כשזינתה באונס אבל לא ברצון, אבל כבר תמה עליו בשו"ת דבר אברהם ח"ב סימן ר"ג, מנין לו לראב"ן לומר כן, ע"ש באבן שלמה אות ל"ג מש"כ.

ובשו"ע אבן העזר סימן ד' סעיף י"ט פסק המחבר: עכ"ם ועבד שבאו על הממזרת הולד ממזר ואם באו על בת ישראל בין פנויה בין אשת איש הולד כשר ופגום לכהונה, ועי' בסימן כ"ה שהארכתי בבידור דין זה אם הולד פגום הוא לכהונה כמו שפסק המחבר או שהוא כשר אפילו לכהונה כפי שמשמע מפשטות לשון הרמב"ם שלא הזכיר שהולד פגום הוא לכהונה כמו שכתב המחבר, עיי"ש היטב ותמצא נחת.

ועי' שם בפתחי תשובה ס"ק כ"ג שכתב וז"ל: בין אשת איש, עיי"ש בתשובת בשמים ראש סימן ה' שנשאל אשת איש שעזבה דת ונשאת לישמעאל והיה לה בנים ואחר כך חזרה לדת ישראל מהו דין הבנים שהיה אחד רוצה לומר דחיישינן שמא זינתה עם ישראל והשיב הוא ז"ל דאין דעתו מסכמת שאם היא הוחזקה כל ישראל לא הוחזקו ואפילו אם תדמהו לההוא ארוס וארוסתו ואפילו יש כאן ישראלים חשודים או עוזבים דת הולכים לביתה מכל מקום בעלה משמרה ורוב בעילות אחר הבעל דהנהו רובא דפליגי ר"ג ור"י היינו היכא דזינתה אבל איש הדר עם אשתו בקביעות אחד נכרי ואחד ישראל בניו מתיחסים אחריו ע"ש, ועי' שם עוד בפתחי תשובה שהביא מספר חמדת שלמה סי' א' שהעלה גם כן בשאלה מעין זאת שהולד כשר הוא ולא תלינן שזינתה עם ישראל גם כן, אלא אם הולד בת היא העלה שהיא פסולה לכהונה עיי"ש כל האריכות בפתחי תשובה.

ורפי' זה בנידון דידן הרי פשוט שהולד כשר הוא אף שאם הילד היתה אשת איש וכמו שפסקו הרמב"ם והשו"ע שעכ"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש ומקורם טהור מההיא דיבמות שהבאנו, וגם אין לחשוש כלל בנידון דידן שמא זינתה האשה הזאת עם ישראל והולד הוא מן הישראל הוא ממזר, דאף שכאן לא שייך לומר סברת הבשמים ראש שהעלה שהאשה בעלה משמרה בין אם הוא ישראל או נכרי, שהרי היא לא היתה נשואה לנכרי הזה, אלא רק זינתה עם ישראל גם כן, שהרי במקום מחבואה בין הנכרים לא היה שם ישראל בנמצא, ואף לשום ישראל לא היה ידוע שהיא נמצאת שם במקום ההוא כי כולם חשבו שהיא ברתה בזמן המלחמה לרוסיא להיות אצל בעלה, וגם היא העלימה את דבר היותה בין הנכרים כל הזמן מחשש שמא יודע להרוצחים הגרמנים שהיא יהודיה, לכן בודאי לא באה

שאלות ותשובות ממעמקים, חלק ב' קמא

בשום מגע עם יהודים ואין לנו לחשוש שמא זינתה גם כן עם יהודי באופן שהולד הוא ממנו.

מכא זאת נראה שהולד כשר בלי שום חשש, וצויתי למול אותו כדת וכדין ומלבד זאת גם להטבילו כדי לצאת ידי חובת כל השיטות בזה וכפי שביררתי באריכות בסימן כ"ה עיי"ש היטב.